
1.verdenskrig

DHO 2022

Skrevet af:

Skole og klasse:

Vejledningslærere:

Indholdsfortegnelse

Resume.....	2
Indledning	2
Problemformulering.....	2
Redegørelse af karakteristika ved 1.verdenskrig	3
Alliancer	3
Skyttegravskrig.....	3
Granatchok	4
Analyse.....	4
Livet ved fronten	5
Forhold til officerer og kammerater	6
Forholdet til fjenden	7
Diskussion.....	8
Konsekvenser for den enkelte soldat.....	8
Perspektivering.....	9
Konklusion.....	9
Litteraturliste.....	10

Resume

I denne opgave undersøges der, hvordan soldaterne oplevede livet ved fronten, deres forhold til kammerater, officerer og fjenden. Der redegøres for karakteristika ved 1.verdenskrig mest som en skyttegravskrig. Den danskfaglige analyse af *Intet nyt fra Vestfronten* viser, at soldaterne går meget igennem sammen, og derfor har de en tæt relation. Relationen til deres officerer har ikke samme betydning som forholdet til kammeraterne. Livet ved fronten var brutalt, med levevilkår som rotter, lus, ingen mad eller søvn. Det var blevet normalt for soldaterne, at massevis rundt om dem døde. Hvilket bliver beskrevet med en barsk normalitet. Tomas Dinesen sammenligner i *No Man's Land* det at dræbe en fjende med at gå på jagt, som for ham medfølger en følelse af tilfredsstillelse. Afslutningsvis diskuteres konsekvenser som krigen havde for den enkelte soldat, hvor granatchok særligt fremhæves.

Indledning

Opgaven tager udgangspunkt i 1.verdenskrig. 1.verdenskrig var en krig udløst af spændinger mellem de europæiske stormagter. Krigen, der varede fra 1914-1918, kan i brede strøg betegnes som en skyttegravskrig. 70 millioner soldater var en del af kampene, 9 mio. soldater døde, 22 mio. blev sårede og invalide og 5 mio. blev meldt savnet¹. Forholdene i skyttegravene var elendige, og resultatet af skyttegravskrigen nærmede sig ikke en retfærdiggørelse af, hvor mange liv der gik tabt. Forholdene for soldaterne i skyttegravene i form af hverdagens betingelser og soldaternes relationer til hinanden, deres officerer og fjenden, bliver undersøgt i denne opgave. Undersøgelsen sker gennem en danskfaglig analyse af et uddrag fra Erich Maria Remarques roman *Intet nyt fra Vestfronten* og et uddrag af Thomas Dinesens roman *No Man's Land*. Afslutningsvis bliver det diskuteret, hvilke konsekvenser krigen fik for den enkelte soldat.

Problemformulering

Redegør i korte træk for karakteristika ved 1. verdenskrigs skyttegravskrig samt, hvordan soldaterne levede i disse skyttegrave. Undersøg hvordan soldaterne oplevede livet ved fronten og deres forhold til kammerater, officerer og fjenden. Der ønskes endvidere en analyse af en soldats beretning fra livet ved fronten. Det kan være brev, digt, dagbog mv. Diskuter til sidst i korte træk, hvilke konsekvenser 1. verdenskrig fik for enten kunsten og kulturen eller for den enkelte soldat.

¹ Clausen, B. (u.d.). Den store krig ændrede Europa. *Kristeligt Dagblad*.

Redegørelse af karakteristika ved 1.verdenskrig

1.verdenskrig varede fra 1914-1918. En masse spændinger og uenigheder mellem Europæiske lande førte til krigens udbrud. Spændingerne var allerede til stede i slutningen af 1800-tallet og starten af 1900-tallet². Det var drabet på Franz Ferdinand, den Østrig-ungarske tronfølger d. 28. juni 1914, som fik båden til at tippe over. Mordet satte en række kædereaktioner i gang og udløste krigen, da Østrig-Ungarn erklærede krig mod Serbien d. 28. juli 1914³.

Alliancer

I krigen var der to alliancer. Der var ententen og tripelalliancen. Ententen bestod af Frankrig, Rusland og Storbritannien⁴. Medlemmerne af tripelalliancen bestod af Tyskland, Østrig-Ungarn, Tyrkiet og Bulgarien⁵. Det var på ententens side, at USA i 1918 gik ind og hjalp.

Skyttegravskrig

Krigen blev udkæmpet som en skyttegravskrig ved Vestfronten. Skyttegravene var placeret igennem Frankrig fra kanalkysten til den schweiziske grænse⁶. Østfronten blev ikke en skyttegravskrig i samme grad som på Vestfronten, fordi den bevægede sig meget, var større og det var nemmere at lave bagholdsangreb⁷.

Ved Vestfronten kæmpede ententen og tripelalliancen mod hinanden. Skyttegravene var trænge, kolde, fugtige og fyldt med bombardementer. I Skyttegravene stod alle våbnene og soldaterne. Mellem modstandernes skyttegrave var der ingenting. Når man angreb fjenden i en skyttegrav, angreb man først ved hjælp af skud og bomber, derefter løb soldaterne fra frontlinjen gennem det øde stykke mark hen til fjendens skyttegrav⁸. På vejen blev de mødt af utallige skud og pigtråd fra fjendens beskyttelse, før de nåede deres skyttegrav⁹. Der var derfor også massevis af mennesker, der blev dræbt af disse angreb. Udover skydevåben kunne soldaterne også blive mødt af giftangreb og flammekastere, som blev kastet ned i fjendens skyttegrave¹⁰.

Soldaterne i skyttegravene levede udenfor året rundt. Mange sygdomme fremkom af de dårlige forhold i skyttegravene. Der var dårlige hygiejneforhold, og det var ikke unormalt, at der gik en uge

² Bryld, C.-J. (2014). *Verden efter 1914* (3. udg.). Systime, s. 31

³ Bryld, C.-J. (2014). *Verden efter 1914* (3. udg.). Systime, s. 34

⁴ Bryld, C.-J. (2014). *Verden efter 1914* (3. udg.). Systime, s. 33

⁵ <https://www.dr.dk/skole/historie/udskoling/krigens-alliancer>. (14. Maj 2010). Krigens alliancer. *Dr.dk*, s. 1.

⁶ Bryld, C.-J. (2014). *Verden efter 1914* (3. udg.). Systime, s. 40

⁷ <https://www.dr.dk/skole/historie/oestfronten-og-vestfronten>. (14. Maj 2010). Østfronten og Vestfronten. *Dr.dk*, s. 1.

⁸ Bryld, C.-J. (2014). *Verden efter 1914* (3. udg.). Systime, s. 43

⁹ Bryld, C.-J. (2014). *Verden efter 1914* (3. udg.). Systime, s. 43

¹⁰ Bryld, C.-J. (2014). *Verden efter 1914* (3. udg.). Systime, s. 43

før, at de kom i bad eller fik skiftet tøj. Der var mange lus og rotter i skyttegravene. Lusene kunne give soldaterne alvorlige sygdomme, og sår som kunne blive inficerede af skidt og den konstante fugt¹¹. Soldaterne kunne også udvikle koldbrand i fødderne, hvis deres tær var konstant fugtige. Det var svært at fjerne ligene i skyttegravene, derfor lå de tit og rådne lige ved siden af de levende¹². Det kunne være svært at få maden op til fronten, og der kunne derfor nogle gange gå langt tid mellem måltiderne. Man gav soldaterne alkohol for at de skulle have ekstra mod inden angrebene¹³.

Granatchok

Granatchok var en psykisk lidelse man kunne få som følge af krigen. Granatchok blev ikke set som en sygdom, der var værd at finde en løsning på, da man mente, at de soldater som fik det var kujoner¹⁴. Soldater der havde fået granatchok kunne i yderste konsekvens risikere at blive dømt til døden¹⁵. I Tyskland mente man, at ca. 10-15% af alle soldaterne blev ramt af psykiske lidelser pga. krigen¹⁶. Symptomerne på granatchok var ikke at kunne stå på sine egne ben, ikke kunne kontrollere rystelser, have paniskangst overfor generelle militærtøring, ikke være i stand til at benytte våben og nægte at spise, eller slet ikke være i stand til at spise¹⁷. Der var forskellige teorier om grundene til granatchok. I England var en af forklaringerne, at trykbølger fra eksplosioner havde skadet hjernen ved at mase den ind mod kraniet¹⁸. I nogle lande eksperimenterede man med behandlinger. Det var f.eks. at give soldater elektrochok, hvis der var dele af deres kroppe, de ikke kunne bevæge. Mange soldater led af granatchok, og det blev et problem for krigsførelsen¹⁹.

Analyse

Intet nyt fra Vestfronten er en roman skrevet af Erich Maria Remarque. Bogen blev udgivet i 1929²⁰. Jeg har valgt at analysere side 5-11.

¹¹ Thomassen, B. (2013). 1. Verdenskrig. I B. Thomassen, *1. Verdenskrig* (1 udg., s. 158). Frydenlund.

¹² Thomassen, B. (2013). 1. Verdenskrig. I B. Thomassen, *1. Verdenskrig* (1 udg., s. 160). Frydenlund.

¹³ Thomassen, B. (2013). 1. Verdenskrig. I B. Thomassen, *1. Verdenskrig* (1 udg., s. 161). Frydenlund.

¹⁴ <https://denstorekrig1914-1918.dk/leksikon/granatchok/>. (u.d.). Sønderjyderne og Den store krig 1914-1918. *Den store krig 1914-1918*, s.1

¹⁵ <https://denstorekrig1914-1918.dk/leksikon/granatchok/>. (u.d.). Sønderjyderne og Den store krig 1914-1918. *Den store krig 1914-1918*, s.1, afsnit: kujoner?

¹⁶ <https://denstorekrig1914-1918.dk/leksikon/granatchok/>. (u.d.). Sønderjyderne og Den store krig 1914-1918. *Den store krig 1914-1918*, s.1, afsnit: kujoner?

¹⁷ <https://denstorekrig1914-1918.dk/leksikon/granatchok/>. (u.d.). Sønderjyderne og Den store krig 1914-1918. *Den store krig 1914-1918*, s.1, afsnit: kujoner?

¹⁸ <https://denstorekrig1914-1918.dk/leksikon/granatchok/>. (u.d.). Sønderjyderne og Den store krig 1914-1918. *Den store krig 1914-1918*, s.1, afsnit: England

¹⁹ <https://denstorekrig1914-1918.dk/leksikon/granatchok/>. (u.d.). Sønderjyderne og Den store krig 1914-1918. *Den store krig 1914-1918*, s.1, afsnit: England

²⁰ Remarque, E. M. (1929). *Intet nyt fra Vestfronten*. s. 4.

Romanen er skrevet ud fra den tyske soldats Paul Bäumers synsvinkel, og derfor afspejler teksten også en jeg-fortæller. I teksten møder vi soldaterne Tjaden, Müller, Stanislaus Katczinsky, Albert Kropp, Leer, Detering, Haie Westhus og ham selv Paul Bäumer. Soldaterne Albert Kropp, Müller, Leer, Tjaden og Paul Bäumer er alle 19 år. I teksten hører vi om, at soldaterne er kommet tilbage fra to uger ved fronten og nu er ved reservelinjen, hvor at de skal hvile.

Livet ved fronten

Skyttegravskrigen ved fronten var meget drabelig, og mange soldater døde. Det kan vi se i teksten ved, at i den sektion, som soldaterne var i, drog der 150 mænd til fronten og kun 80 mænd kom tilbage. Altså næsten en halvering af kompagniet. Da der kun vendte 80 personer tilbage til reservejlinjen betød det, at der var dobbelte rationer til alle soldaterne.

Det var et voldsomt tab, hvilket fremgår af kokkens og underofficerens reaktioner, der begge har svært ved at forstå omfanget. ”Underofficeren forstod endnu ikke. Det kunne I lide! Hvor er da de andre?”²¹. ”Kokken blev forfærdet, da han fik sandheden at vide. Han vaklede.”²²

I teksten står der, at ”Tjaden og Müller har fået fat i et par vandfade og fået dem hældt fulde af mad, lige op til rande, mad i reserve. Tjaden gør det af slugvornhed, Müller af beregning”²³. Deres reaktioner viser, at det ikke er normalt for soldaterne altid at blive mætte eller få mad. Tjaden tager meget mad af grådighed og sult, mens Müller gemmer på maden. Det tyder på en bekymring om, at de ikke ved, hvornår deres næste måltid bliver.

I teksten står der også: ”Vi var kommet tilbage om natten og havde straks smidt os for at få sovet ud een gang rigtigt ud, katczinsky har nemlig ret: krigen var ikke noget videre at tale om, hvis man bare kunne få sovet noget mere”²⁴. Det giver et indtryk af, at de ikke får nok søvn, og at de i hvert fald ikke får sovet nok, og at det må være et så stort problem, at det ligefrem ville gøre krigen nemmere for dem, hvis de fik mere søvn. Det er en meget letsindig måde at tale om krigen på, og er en underdrivelse der næsten gør krigen mere barskt og hverdagsagtig fordi, de snakker om at være udhvilet til krigen, som vi andre kunne snakke om at være udhvilet til skole.

Soldaterne sidder på das, som de har sat ved siden af hinanden uden at være generte. Pga. krigen bliver der vendt op og ned på, hvad soldaterne normalt foretrækker.: ”Vi føler os øjeblikkelig bedre

²¹ Remarque, E. M. (1929). Intet nyt fra Vestfronten. s. 7

²² Remarque, E. M. (1929). Intet nyt fra Vestfronten. s. 7

²³ Remarque, E. M. (1929). Intet nyt fra Vestfronten. s. 5

²⁴ Remarque, E. M. (1929). Intet nyt fra Vestfronten. s. 6

tilpas end i et nok så elegant wc med hvide kakler op ad væggene. Der kan der nemlig kun være hygiejnisk; men her er smukt”²⁵.

Fordi at krigen er så voldsom og døden så tæt på, vil de hellere sidde og se på naturen, som de beskriver som smuk i stedet for at sidde på et hygiejnisk toilet. Deres prioritet ikke er at være hygiejnisk og holde på de sociale normer, men at nyde naturen sammen mens de kan.

Forhold til officerer og kammerater

Teksten giver et indtryk af, at soldaterne ikke har et specielt tæt bånd til deres officerer. Paul har respekt for hans sektionsfører, da han beskriver ham med ord som *sej, snedig og durkdreven*²⁶. Det var også sektionsføreren, der overbeviste kokken om, at han skulle uddele rationerne. Det virker ikke som om, at de har et specielt forhold til underofficeren, fordi at han ikke vil give dem rationerne til at starte med og bliver betuttet, da soldaterne får de ekstra rationer.

Paul, Müller og Albert gik i klasse sammen før krigen og meldte sig sammen. Derfor må man også gå ud fra, at de allerede derfra har en form for fællesskab til hinanden. Paul, Müller og Albert kæmper sammen og slapper af sammen. Som billede på dette nævner Paul en episode, hvor, de som tidligere nævnt, har rykket hver deres das hen på en eng, som de kan sidde på. De ryger, nyder naturen og spiller kort. Situationen beskriver han som: ”Det er vidunderlige, tanketomme timer”²⁷.

Vi kan se, at deres grænser er blevet rykket som soldater. I starten synes de, at det var grænseoverskridende at skulle sidde på toilettet overfor hinanden, men nu er det helt normalt og endda hyggeligt.

”Vi har imidlertid siden lært mere end at overvinde den smule blufærdighed”²⁸. Det viser, at de ting som før var private er blevet fælles, de er fælles om de ting de oplever, de grusomheder de går igennem og har fjernet alle filtre. De taler også et *universalsprog*²⁹, som de kun ville tale i krigen og selv ikke foran deres familier, hvilket også viser, at der er en bramfri omgangstone, som ville støde andre.

²⁵ Remarque, E. M. (1929). Intet nyt fra Vestfronten. s. 10

²⁶ Remarque, E. M. (1929). Intet nyt fra Vestfronten. s. 6

²⁷ Remarque, E. M. (1929). Intet nyt fra Vestfronten. s. 10

²⁸ Remarque, E. M. (1929). Intet nyt fra Vestfronten. s. 9

²⁹ Remarque, E. M. (1929). Intet nyt fra Vestfronten. s. 10

Forholdet til fjenden

Uddraget fra Thomas Dinesens bog om hans personlige beretning af krigen i form af dagbøger og breve belyser forholdet til fjenden. Bogen hedder *No Man's Land* og udkom i 1928. Thomas Dinesen var Karen Blixens bror³⁰.

Bogen er skrevet ud fra hans oplevelser, og synsvinklen er jeg-fortæller. Han var dansk soldat for Canada, hvor han kæmpede for Frankrig. Dinesen havde frivilligt meldt sig til krigen.

Han sammenligner det at dræbe et menneske med at dræbe et dyr. Hele jagtprocessen sammenligner han med at være i krig. Han beskriver, hvor lidt indtryk det gør på ham at dræbe et andet menneske: "Næsten med et chok står det, bagefter pludselig klart for en, at så let er det altså at slå en mand ihjel, - så lidt indtryk gør det på en at blive drabsmand, "morder"!"³¹. Det viser også en meget svag empati overfor fjenden.

Dinesen er ikke religiøs, men det er de fleste af hans kammerater. Derfor har de svært ved at dræbe et andet menneske, selvom de er i krig, da det er i strid mod det femte bud. Det virker derfor som om, at hans kammerater har større empati overfor fjenden og ikke dræber medmindre det er strengt nødvendigt. Dinesen har det modsat og får en tilfredshedsfølelse, hvis han tænker tilbage på en kamp: "Man ser en fjende knække sammen foran sin riffel omtrent med samme følelse, som da man skød sin første buk: "Jeg fik den!" Og bagefter tænker man på kampen og drabet på samme måde, som en ung mand tænker på sit første lykkelige kærlighedsforhold: man fyldes med en varm tilfredshed ved sejrrikt at have brugt sine evner og kræfter i en stor oplevelse"³². Han sammenligner endda drabet med et kærlighedsforhold. Krig og kærlighed burde være to modsætninger, men for ham er de i samme kategori. Han kan fjerne sin sympati for et andet menneske, når det kommer til hans kamplyst. Han siger endda, at han elsker oplevelsen. Han skriver også: "Vi, der har været med i denne tid, har virkelig prøvet at leve"³³. På den måde kan man mærke, at der er noget på spil og livet opleves intenst. Dinesen kalder tyskerne for Frits, som nok skal virke som et nedladende øgenavn, der samtidig også distancerer dem fra ham, som om de ikke engang er individer.

³⁰ Dinesen, T. (1998). *No Man's Land*. I T. B. Olsen, *Verdenshistorie fra 1750-1945* (s. 150). Gads forlag.

³¹ Dinesen, T. (1998). *No Man's Land*. I T. B. Olsen, *Verdenshistorie fra 1750-1945* (s. 150-151). Gads forlag.

³² Dinesen, T. (1998). *No Man's Land*. I T. B. Olsen, *Verdenshistorie fra 1750-1945* (s.151). Gads forlag.

³³Dinesen, T. (1998). *No Man's Land*. I T. B. Olsen, *Verdenshistorie fra 1750-1945* (s. 152). Gads forlag.

Diskussion

Konsekvenser for den enkelte soldat

Soldaterne kunne blive påvirket meget forskelligt af krigen. F.eks. havde Dinesen en kontroversiel oplevelse af krigen. I stedet for at få granatchok som mange andre soldater, oplevede han krigen i modsætning til hverdagen som et *eventyr*³⁴.

Selvom både Dinesen og Paul og hans kammerater havde meldt sig frivilligt til krigen oplevede de krigen på to vidt forskellige måder.

Hos mange af soldaterne var der psykiske skader i form af granatchok. Under 1. verdenskrig blev de der led af granatchok, som nævnt, set som at være kujoner. Nogle blev endda dømt til dødsstraf for granatchok, fordi at man mente, at de svigtede deres land³⁵. Man vidste ikke dengang, at granatchok var en sygdom, det der i dag svarer til PTSD. Det må have været ekstremt hårdt at blive ramt af granatchok, ikke være i stand til at stå på sine ben og så ovenikøbet blive dømt til døden af det land man kæmper for.

I dag bliver soldater også ramt af granatchok, altså PTSD. PTSD er, når man har oplevet noget så traumatiserende, at oplevelsen stadig sidder instinktivt i din krop, og hvis man så bliver mødt af ting, der minder om den traumatiserende oplevelse, som f.eks. lugte eller lyde, reagerer man voldsomt³⁶.

Soldaterne kunne dengang også få mange fysiske skader og sygdomme, f.eks. skyttegravsfod³⁷. De fysiske skader er også noget, der kan have påvirket dem resten af deres liv. Hvis soldaterne aldrig kom sig over sit granatchok, forandrede de sig. Selv hvis soldaterne ikke blev ramt af granatchok, må man gå ud fra, at de stadig havde ar på sjælen efter krigen.

I *Intet nyt fra Vestfronten* beskriver Paul, at det var deres klasselærer, som fik dem til at melde sig til krigen. I teksten nævner han desuden, at nogle forældre lagde et vist pres på at de unge meldte

³⁴ Dinesen, T. (1998). No Man's Land. I T. B. Olsen, *Verdenshistorie fra 1750-1945* (s. 152). Gads forlag

³⁵ <https://denstorekrig1914-1918.dk/leksikon/granatchok/>. (u.d.). Sønderjyderne og Den store krig 1914-1918. *Den store krig 1914-118*, s.1, afsnit: kujoner?

³⁶ <https://psykiatrifonden.dk/diagnoser/ptsd#toc-om-sygdommen>. (u.d.). PTSD. *Psykiatrifonden*, s. 1, afsnit: om sygdommen

³⁷ Thomassen, B. (2013). 1.Verdenskrig. I B. Thomassen, *1.Verdenskrig* (1 udg., s. 159). Frydenlund.

sig til krigen: ”Måske var der flere, der tænkte som ham ...på den tid var selv forældrene raske i vendingen, når det gjaldt om at stemple en som ”fej” ”³⁸.

Kom man ud af krigen med granatchok blev man stemplet som fej, meldte man sig ikke til krigen, blev man også stemplet som fej. Det var barske vilkår og svært at leve op til samfundets forventninger.

Perspektivering

I 1.verdenskrig var 70 millioner soldater en del af kampene, 9 mio. soldater døde, 22 mio. blev sårede og invalide, og 5 mio. blev meldt savnet. Det var måden man førte krig på, der gjorde det så drabeligt. I 2.verdenskrig var der over 22. millioner soldater, der døde³⁹. Begge krige var forfærdelige og med mange døde. Den teknologiske udvikling indenfor våben var langt mere udviklet i 2.verdenskrig end i 1.verdenskrig. Derfor fik våbnene også større betydning i 2.verdenskrig. I begge krige skyldes afslutningen dog, at der ikke var nok resurser til at holde forsvarerne oppe i så lang tid⁴⁰

Måden man behandlede psykisk syge i 1.verdenskrig og i dag er meget anderledes. I dag er PTSD en anerkendt lidelse. Behandlingen i dag foregår med psykoterapi og nogle gange medicin⁴¹. I forhold til 1.verdenskrig hvor behandlingen af granatchok kunne foregå med elektrochok.

Konklusion

Verdenskrigene havde det til fælles, at de begge var præget af drab, teknologisk udvikling og mangel på resurser⁴². Forholdene i skyttegravskrigen var forfærdelige, og livet ved fronten var barskt. Mange sygdomme, mangel på mad og søvn fulgte med livet i skyttegravene. At se sine venner dø var ikke unormalt, men hverdag. Krigen var for de fleste en traumatiserende oplevelse. Det har formodentlig været de færreste soldater, der ikke delte dette syn. F.eks. var krigen for Thomas Dinesen et eventyr, en drift og sammenlignedes med et kærlighedsforhold. Fjenden var derfor ikke en, som han havde sympati for. Thomas Dinesen mærkede først rigtigt, at han levede,

³⁸ Remarque, E. M. (1929). Intet nyt fra Vestfronten. s. 12.

³⁹ <https://historienet.dk/krig/2-verdenskrig/hvor-mange-soldater-doede-i-2-verdenskrig>. (21. Oktober 2019). Hvor mange soldater døde i 2.verdenskrig. *Historienet.dk*, s. 1.

⁴⁰ <https://teknologihistorie.systime.dk/?id=611&L=0>. (u.d.). Første og anden verdenskrig. *systime.dk*, s. 1. afsnit: Anden verdenskrig

⁴¹ <https://psykiatrifonden.dk/diagnoser/ptsd#toc-om-sygdommen>. (u.d.). PTSD. *Psykiatrifonden*, s.1. afsnit: Behandling

⁴² <https://teknologihistorie.systime.dk/?id=611&L=0>. (u.d.). Første og anden verdenskrig. *systime.dk*, s. 1. afsnit: Anden verdenskrig

når det var med livet som indsats. I modsætning til Dinesen led mange soldater af fysiske og psykiske skader. Granatchok blev set som noget kujoner havde og som et svigt overfor sit land⁴³. Dette kunne derfor også medføre dødsstraf. I takt med at soldaterne oplevede grusomme ting sammen, skabte de nære relationer. At sidde på toilet sammen havde udviklet sig fra at være grænseoverskridende til noget hyggeligt. Soldaternes forhold til deres sektionsfører var i højere grad præget af gensidig respekt, mens soldaterne nærmere tolererede deres officerer. Konsekvenserne for den enkelte soldat kunne være granatchok og fysiske skader, men også at man mærkede livet intenst, i de øjeblikke man havde det.

Litteraturliste

(u.d.).

Bryld, C.-J. (2014). *Verden efter 1914* (3. udg.). Systime.

Clausen, B. (u.d.). Den store krig ændrede Europa. *Kristeligt Dagblad*.

Dinesen, T. (1998). No Man's Land. I T. B. Olsen, *Verdenshistorie fra 1750-1945* (s. 150-152). Gads forlag.

<https://denstorekrig1914-1918.dk/leksikon/granatchok/>. (u.d.). Sønderjyderne og Den store krig 1914-1918. *Den store krig 1914-118*, s. 1.

<https://historienet.dk/krig/2-verdenskrig/hvor-mange-soldater-doede-i-2-verdenskrig>. (21. Oktober 2019). Hvor mange soldater døde i 2.verdenskrig. *Historienet.dk*, s. 1.

<https://psykiatrifonden.dk/diagnoser/ptsd#toc-om-sygdommen>. (u.d.). PTSD. *Psykiatrifonden*, s. 1.

<https://teknologihistorie.systime.dk/?id=611&L=0>. (u.d.). Første og anden verdenskrig. *systime.dk*, s. 1.

<https://www.dr.dk/skole/historie/oestfronten-og-vestfronten>. (14. Maj 2010). Østfronten og Vestfronten . *Dr.dk*, s. 1.

<https://www.dr.dk/skole/historie/udskoling/krigens-alliancer>. (14. Maj 2010). Krigens alliancer. *Dr.dk*, s. 1.

Remarque, E. M. (1929). Intet nyt fra Vestfronten. s. 5-13.

Thomassen, B. (2013). 1.Verdenskrig. I B. Thomassen, *1.Verdenskrig* (1 udg., s. 150-163). Frydenlund.

⁴³ <https://denstorekrig1914-1918.dk/leksikon/granatchok/>. (u.d.). Sønderjyderne og Den store krig 1914-1918. *Den store krig 1914-118*, s.1